

Ajankohtainen lainsäädäntökatsaus kestävyyden eri teemoista

22.3.2023 Kestävä kuntatyö – ymmärrystä, yhteistyötä ja ratkaisuja

Ympäristöneuvos Anna-Maija Pajukallio

Esityksen sisältöä

- YM:n lainvalmistelusta kohta päättyvällä vaalikaudella
- Strategiaa ja taustaa
 - Vihreä siirtymä ja kestävyysmurros
 - Kolmoiskriisi
- Esimerkkejä lainsäädännöstä
 - Ilmastolain kokonaisuusuudistus
 - Luonnonsuojelulain uudistus
 - Rakentamislaki
 - Alati muuttuva jätesäätely ja EU:n kiertotalousaloitteet
- Vihreä siirtymä on tehtävä taiten - kestävyysshaaste

Yleistä YM:n sääntelystä

- Kohta päättyvällä vaalikaudella on ollut uudistettavana merkittävä osa ympäristöministeriön toimialan keskeisestä lainsäädännöstä
- **Ympäristöasioiden painoarvo ja ulottuvuudet ovat yleisesti vahvistuneet viime vuosina ja kehitys jatkuu vahvasti sekä EU- että kansallisella tasolla**
 - esimerkkeinä ilmastopolitiikka, luonnon monimuotoisuus ja luonnonvarojen kestävä käyttö, kiertotalous, rakentamisen energiatehokkuus... vihreä siirtymä
- Hallituksen esityksiä annettu tällä vaalikaudella noin 44, valtioneuvoston asetuksia yli 120

PMI Marinin lainsäädäntöohjelma

- Ohjelma on sisältänyt tiedot hallitusohjelmaa keskeisesti toteuttavista lainvalmisteluhankkeista
- Ilmiökokonaisuuksiin (*Kestävän talouden Suomi, Hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi, Suomi kokoaan suurempi maailmalla, Turvallinen oikeusvaltio Suomi, Elinvoimainen Suomi, Luottamuksen ja tasa-arvoisten työmarkkinoiden Suomi, Oikeudenmukainen, osallistava ja mukaan ottava Suomi, Osaamisen, sivistyksen ja innovaatioiden Suomi*) on liittynyt 107 lainvalmisteluhanketta.
- Ympäristöministeriön valmisteluvastuun osalta ohjelmassa oli seuraavat isot kokonaisuudet:
 - **Ilmastolain uudistaminen**
 - **Luonnonsuojelulainsäädännön uudistaminen (LSL ja RaulakoL)**
 - **Ympäristövahinkojen toissijaisten vastuujärjestelmien (TOVA) kehittäminen**
 - **Maankäyttö- ja rakennuslain uudistaminen, Rakennetun ympäristön valtakunnallinen rekisteri ja tietoaalusta**
 - **Asumisoikeuslain uudistus, Yhteishallintolain uudistus**
 - **Jätelain muutos, Kertakäyttömuoveja koskevan direktiivin toimeenpano**

=> toteutettu hallituksen esityksinä eduskunnalle

PAREMPI YMPÄRISTÖ TULEVILLE SUKUPOLVILLE

<https://ym.fi/strategia-ja-tavoitteet>

1

Hiilinegatiivinen
Suomi on pysäyttänyt
luontokadon ja
saastumisen

2

Vihreä
siirtymä
on kasvun
perusta

3

Elinympäristöt ja uudet
ratkaisut tukevat sujuvaa
arkea kaikissa
elämäntilanteissa

4

Yhteiskunnallinen
päättösenteke
ohjaa vihreään
siirtymään

5

Olemme
vastuullinen
ja arvostettu
työpaikka

YM:N VIRKANÄKEMYS TULEVALLE HALLITUSKAUDELLE

<https://ym.fi/en/-/ymparistoministerion-virkamiesten-nakemyksia-tulevalle-hallituskaudelle>

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

YM ♥
2035

Hiilinegatiivinen Suomi on pysäyttänyt luontokadon ja saastumisen

Painopisteet

- Ilmastonmuutoksen, luontokadon ja saastumisen keskinäiset riippuvuudet on tunnistettu ja ne ratkaistaan yhdessä (kolmoiskriisi)
- Hiilineutraaliustavoite on saavutettu, Suomi on hiilinegatiivinen.
- Ympäristöön, maaperään, ilmaan ja vesistöihin ei kulkeudu haitallisia päästöjä. Ympäristöriskit ovat hallinnassa.
- Yhdyskuntien kehittäminen ehkäisee luontokatoa ja hillitsee ilmastonmuutosta.

Vihreä siirtymä ja kestävyysmurros

- **Vihreä siirtymä** on muutos kohti **ekologisesti kestäväää taloutta**, joka ei perustu **luonnonvarojen ylikulutukseen**, vaan nojaa **vähähiilisiin sekä kiertotaloutta ja luonnon monimuotoisuutta edistäviin ratkaisuihin**.
- Oleelliset järjestelmät, joihin murros tarvitaan, ovat **energia, ruoka ja liikkuminen sekä teollinen ja yksityinen kulutus**.
- Siirtymä onnistuu vain, kun ilmaston rinnalla huomioidaan myös muut ympäristö- ja luontovaikutukset, taloudellinen kestävyys sekä sosiaalinen oikeudenmukaisuus.
- **Tarvitaan kestävyysmurrosta**
 - yhteiskunnan eriarvoistuminen, luontokato, saastuminen, ilmastokriisi sekä luonnonvarojen kestämatön käyttö ovat esimerkkejä kestävyysaasteista, jotka vaativat suuria käännteitä
 - monien ajattelu- ja toimintatapojen sekä yhteiskunnan rakenteiden täytyy muuttua

Luonnonvarojen ylikulutus on ilmasto- ja ympäristöriskiisyyden juurisyy

Eurooppalaisessa vertailussa Suomi kuluttaa luonnonvarojaan kovalla kädellä, tuottaen vähän BKT:tä suhteessa kulutukseen ja samalla reilusti jätettä asukasta kohden.

- **Suomi kuluttaa yli 2-kertaisesti luonnonvaroja ja tuottaa 4,5-kertaisesti jätettä verrattuna EU:n keskiarvoon.**
 - Valtaosa materiaalista on kaivannaisia ja jätteestä 75 % on peräisin kaivostoiminnasta ja louhinnasta. <https://ym.fi/-/kaivosten-ymparistonsuojelua-parannetaan-lakihankkeella>
 - Resurssituottavuudessa (BKT/DMC) olemme EU:n heikoimman kolmanneksen joukossa.
 - Kiertotalousaste 7 %, keskimäärin EU:ssa 13 %
- Vihreän murroksen tavoite voisi olla siirtää Suomi heikoimmin suoriutuvien maiden joukosta parhaiden joukkoon.
 - Kiertotalousohjelman tavoitteena kaksinkertaistaa kiertotalousaste ja resurssituottavuus sekä pysäyttää kotimaisten luonnonvarojen kulutuksen kasvu
- Yhteen kietoutuneet kriisit: **ilmastonmuutos, luontokato ja saastuminen on ratkaistava yhdessä**
 - Kolmoiskriisin ratkaisua tukevien **ohjauskeinojen kokonaisuus** - monipuolisuus ja tehokkuus: **rahoitus, juridiset ja taloudelliset ohjauskeinot, informaatio-ohjaus sekä erilaiset toimijoiden yhteistyöhön perustuvat ratkaisut**

Ilmastolain uudistus

Uusi ilmastolaki

- Edellinen, Suomen ensimmäinen ilmastolaki oli vuodelta 2015
- Sanna Marinin hallitusohjelman yhtenä tavoitteena on, että Suomi saavuttaa hiilineutraaliuden vuonna 2035.
 - keskeisenä keinona esitettiin ilmastolain uudistamista ja lain ohjausvaikutuksen vahvistamista
 - taustalla myös eduskunnan lausumat ilmastovuosikertomuksen kehittämistarpeesta
- Uusi ilmastolaki (423/2022) voimaan 1.7.2022
 - Kyseessä oli kokonaisuudistus, eli laki annettiin kokonaan uutena
 - **Hiilineutraaliustavoite** vuodelle 2035, nielujen vahvistamistavoite ja tavoite hiilinegatiivisuudesta vuoden 2035 jälkeen
 - Uudet **päästövähennystavoitteet** verrattuna vuoden 1990 päästötasoon ovat:
 - 60 % vuoteen 2030 mennessä
 - 80 % vuoteen 2040 mennessä
 - 90 % vuoteen 2050 mennessä, pyrkien kuitenkin 95 %:iin
 - Tavoitteet pohjautuvat Suomen ilmastopaneelin suosituksiin, ohjaavat pitkäjänteisyyteen ja **velvoittavat yli vaalikausien**

Ilmastopolitiikan suunnittelujärjestelmä & ilmastovuosikertomus (seurannan työkalu)

- Suunnittelujärjestelmään lisättiin uudistuksessa uusi **maankäyttösektorin ilmastosuunnitelma**.
 - Maankäyttösektorin sisällyttäminen lakiin oli tärkeä uudistus, sillä sektorilla on merkittävä rooli päästöjen ja nielujen kokonaisuudessa
- Laki sisältää **neljä suunnitelmaa**, joiden laatiminen on eri ministeriöiden vastuulla:
 - Keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelma
 - Pitkän aikavälin ilmastosuunnitelma
 - Ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelma
 - Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelma
- **Ilmastovuosikertomus** tiivistää tietoa Suomen päästöjen kehityksestä, ilmastopolitiikan toteutumisesta ja päästövähennystavoitteiden saavuttamisesta

Ilmastolain täydennys syksyllä 2022

- Kunnille asetetaan velvoite laatia ilmastosuunnitelmat
- Velvoitteen sisältö:
 - Koskee kaikkia kuntia – vähimmäisvaatimukset
 - Laatimisfrekvenssi – kerran valtuustokaudessa (suunnitelman hyväksyy valtuusto)
 - Suunnitelman sisältövaatimukset: päästövähennystavoite, toimet, tiedot päästökehityksestä ja tiedot seurannasta
 - Mahdollisten sopeutumiseen tai nieluihin liittyvien tavoitteiden ja toimien yhteydessä on otettava ilmastolain tavoitteet huomioon
 - Ilmastosuunnitelma on otettava huomioon kuntastrategiassa ja toimintakertomuksessa
 - Kunta voi laatia suunnitelman yhdessä alueen muiden kuntien kanssa

Luonnonsuojelulain uudistus

Luonnonsuojelulakikuulumiset

- Uuden luonnonsuojelulain uudistamisen pohjana teemakohtainen lähestymistapa
 - Ilmasto, lajit, luontotyytit, luontotieto & kannustimet + ekologinen kompensatio
- Luonnonsuojelulaki (9/2023) tulee voimaan 1.6.2023
- Luonnonsuojelulain uudistukseen liittyen YM:ssä valmistellaan asetuksia
- Nostoja muutoksista
 - **Ilmastonmuutokseen sopeutuminen** lain tavoitteisiin ja luonnonsuojelun suunnitteluun
 - **Luonnonsuojelusuunnittelun ja osallistumisen** vahvistaminen
 - **LS-alueiden sääntelyn ajantasaistaminen** – esim. vieraslajit, metsästys, malminetsinnän rajoitukset
 - **Luontotyyppien suojelun monipuolistaminen** (muuttui osin eduskunnassa)
 - **Luontotiedon hallinnan kehittäminen**; uusi luonnonsuojelun tietojärjestelmä
 - Vapaaehtoisen **ekologisen kompensatian sisällyttäminen** lakiin; kriteerit ja luonnonarvojen tuottaminen

Rakentamislaki

-

Rakentamislakia koskeva hallituksen esitys annettiin eduskunnalle 15.9.2022.
koko paketti sisälsi 61 lakia ja 365 §:ää

Eduskunta hyväksyi lain 1.3.2023

Rakentamislaki tulee voimaan 1.1.2025.

Asetusvalmistelu käynnissä

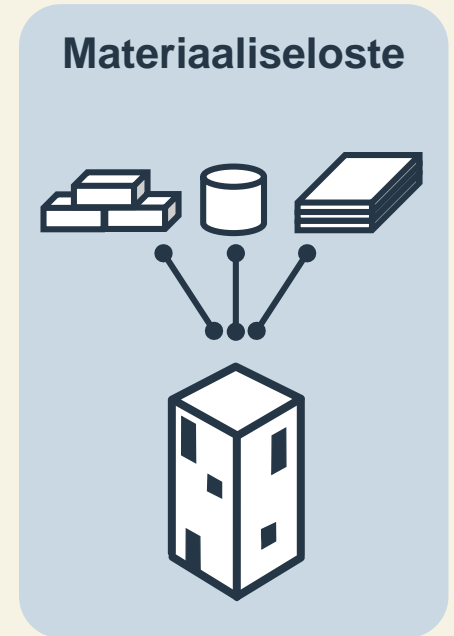
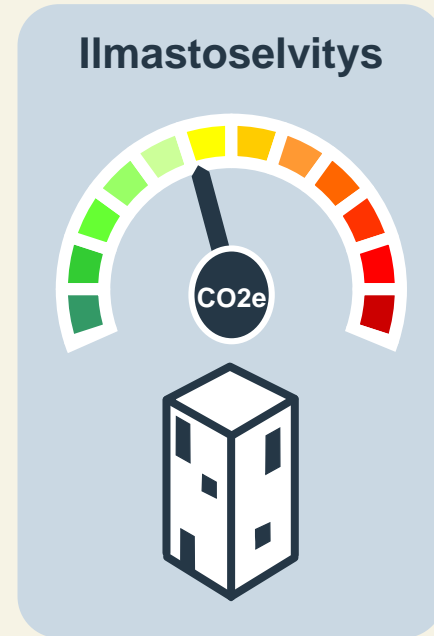
RakL:n olennaiset muutokset MRL:ään verrattuna:

- **Ilmastonmuutoksen torjunta tuodaan osaksi rakentamisen lainsäädäntöä**
 - Uudet olennaiset tekniset vaatimukset rakennuksen elinkaaresta ja vähähiilisydestä
- **Yksinkertaisempi lupajärjestelmä ja korkeampi lupakynnys sujuvoittavat rakentamista:**
 - Yksi lupamuoto, rakentamislupa
 - Lupakynnys aiempaa korkeammalla
 - Rakentamislupaa haetaan tietomallimuotoisella suunnitelmalla tai muutoin koneluettavassa muodossa
- **Rakentamisen laadun parantaminen:**
 - Päävastuulliselle toteuttajalle vastuu toteutuksen kokonaisuudesta
- **Pätevyysrekisteri suunnittelijoiden ja työnjohtajien pätevyyksille.**

Kestävä rakentaminen

- Olennainen tekninen vaatimus rakennuksen vähähiilisydestä
 - Hiilijalanjäljen ja hiilikädenjäljen laskenta
 - Asetuksenantovaltuus ilmastaselvityksen tekemiseen ja hiilijalanjäljen raja-arvojen määrittämiseen
- Olennainen tekninen vaatimus rakennuksen elinkaariominaisuuksista
 - Tavoitteellinen tekninen käyttöikä, tilojen muunneltavuus
 - Asetuksenantovaltuus materiaaliselosteesta
- Kansallinen päästötietokanta CO2data.fi
 - rakennuksen ja rakennuspaikan vähähiilisyyden arvioinnissa tarvittavat yleisluontoiset hiilijalanjäljen ja hiilikädenjäljen tiedot
 - Asetuksenantovaltuus ylläpitoon ja tietojen päivittämiseen
- Purkumateriaali- ja rakennusjätteselvitys
 - selvitys rakennus- tai purkuhankkeessa syntyvien purkumateriaalien, rakennuspaikalta pois kuljetettavien maa- ja kiviaineksien ja vaarallisten jätteen määristä, asetuksenantovaltuus

Uusi rakentamislaki tukee materiaalikiertoja

VÄHÄHIILINEN RAKENTAMINEN

- Rakennusten hiilijalanjälkilaskenta tukee kiertotaloustuotteita (pienempi hiilijalanjälki)

RAKENNUKSEN ELINKAARIOMINAISUUDET

- Rakennusten pitkäikäisyys, muunneltavuus, korjattavuus, purettavuus ja siirrettävyys lisäävät rakennuksen ja sen osien käyttöikää
- Rakennuksen materiaaliseloste tehostaa materiaalivirtojen seuranta

PURKUMATERIAALI- JA RAKENNUSJÄTESELVITYS

- Selvitys edistää purkumateriaalien ja rakennusjätteen laadukasta hyödyntämistä
- Tehostaa rakennus- ja purkujätehuollon ohjausta

+ Digitaalinen tieto: tieto- ja toteumamallit, RYTJ...

Purkumateriaalien hyödyntämistavalla on väliä

Esimerkkinä betonielementti

Hyödyntäminen betonimurskeena

- Infran ja rakennusten pohjarakenteet
- Korvaa luonnosta saatavaa kiviainesta

**Ei merkittävää khk-
päästövaikutusta**

Uudelleenkäyttö elementtinä

- Uuden rakennuksen osana tai muuna rakenteena
- Korvaa uuden sementin ja betonin tuotantoa

**Säästää n. 95 % uuden
vastaavan betonielementin
khk-päästöistä**

Alati muuttuva jätesääntely ja EU:n kiertotalousaloitteet

Kiertotalous EU politiikassa

- kalvon verran historiaa ja yhteyksiä muihin strategioihin

- **Kiertotalouden toimintaohjelma 2015**
Kierto kuntoon - Closing the loop
 - Jätesäädöspaketti 2018
 - EU:n muovistrategia 2018
 - SUP-direktiivi

Uusi komissio 2019 -> European Green Deal

- **Uusi kiertotalouden toimintasuunnitelma 2020**
- **Uusi teollisuusstrategia 2020**
 - kaksoisiirtymä (digi + vihreä)
 - teollisuusstrategian päivitys 2021
- **Uusi kuluttaja-asioiden toimintaohjelma 2020**
 - Vihreä siirtymä yksi viidestä painopisteestä

Jätelain viimeisimmät muutokset

19.7.2021

Jätelain muutos 714/2021
sekä muutokset YSL:iin 715/2021, kemikaalilakiin 716/2021, rikoslakiin 717/2021 ja elintarvikelakiin 718/2021

- EU-säädösten täytäntöönpano: EU:n jätesäädöspaketti, SUP-direktiivin tuotekiellot ja merkintävaatimukset, POP-asetusta täydentävät säännökset

1.9.2022

Jätelain muutos 494/2022

- Siirtoasiakirjan tietojen toimittaminen SIIRTO-rekisteriin

1.1.2023

Jätelain muutos 494/2022

- Jätehuoltorekisterin uudet vaatimukset
- Jätehuolto- ja tuottajarekisterin tietopalvelut käyttöön

Jätelain muutos 1096/2022
SUP-direktiivin täytäntöönpano

- Uudet tuotevaatimukset
- Pakkausten tuottajavastuun laajennus
- Tuottajavastuu uusiin tuoteryhmiin

Jätelain muutos 1148/2022
SUP-direktiivin täytäntöönpano

- sidosyksikköraja pysyvästi 10 %
- siirtymäaika yhdyskuntajätehuollon järjestämisvastuisiin hyvinvointialueilla

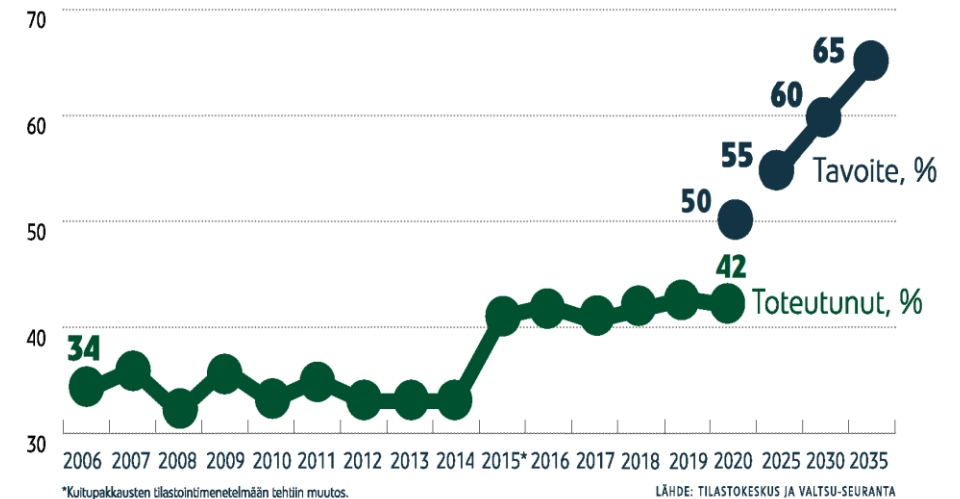
Uuden jätesääntelyn keskeiset tavoitteet

Etusijajärjestyksen (jätehierarkia) vahvistaminen:
Uudelleenkäytön ja kierrätyksen lisääminen, erilliskeräyksen laajentaminen

Tuottajavastuujärjestelmien harmonisointi ja tehostaminen;
järjestelmät tukemaan kestävää tuotesuunnittelua

Jätevirtojen seurannan tehostaminen ja jäljitettävyyden parantaminen, tiedonkeruun harmonisointi ja digitalisointi, tiedonsaannin parantaminen → jäte- ja tuotetietojärjestelmän kehittäminen, tietopalvelut

Yhdyskuntajätteen kierrätysaste ja tavoitteet

Tilastokeskuksen jätetilasto 2021:
yhdyskuntajätteen määrä samalla tasolla
kuin 2020
kierrätysaste 37 %

Kiertotalouspaketti I ja kiertotalouspaketti II (2023)

Circular economy package I (julkaistu 30.3.2022)

- Kestävien tuotteiden aloite
 - Kuluttajien vaikutusmahdollisuudet Ekosuunnitteludirektiivin muutos asetukseksi ja laajentaminen (TEM)
 - Kestäviä ja kiertotalouteen perustuvia tekstiilejä koskeva EU:n strategia (YM)
- Rakennustuoteasetuksen uudistaminen (YM)
- Kuluttajan vaikutusmahdollisuuksien lisääminen vihreässä siirtymässä (OM)

Circular Economy Package II (julkaistu 30.11.2022)

- Suuntaviivat biopohjaisille, biohajoaville ja kompostoituville muoveille
- Pakkaus- ja pakkausjätedirektiivin uudistaminen eli pakkaus- ja pakkausjäteasetusehdotus (PPWR) tavoitteena
 - Ehkäistä syntyvän pakkausjätteen määrää rajoittamalla tarpeetonta pakkaamista ja lisäämällä uudelleenkäyttöä
 - Lisätä korkealaatuista kierrätystä
 - Vähentää luonnonvarojen kulutusta
 - Luoda toimivat kierrätysraaka-ainemarkkinat

Askel kohti akkujen ja paristojen kiertotaloutta – sopu saavutettu, kansallien toimeenpano käynnistyy

- 5 akkukategoriaa kannettavista akuista teollisuusakkuihin
- nousevat keräystavoitteet
- materiaalikohtaisia talteenottovaatimuksia sekä kierrätysraaka-aineen käyttösuusvelvoitteita akkujen tuotannossa
- tuotetieto lisääntyy, ”akkupassi”
- korjaaminen helpottuu
- ”due diligence” –velvoitteita markkinoille saattajille

Jätteensiirtoasetuksen uusiminen

- Tavoitteena EU:n sisäisten jätesierrojien helpottaminen sekä EU/ETA-alueen ulkopuolelle suuntautuvien siirtojen turvallisuuden varmistaminen ja valvonnan tehostaminen/siirtojen rajoittaminen

Tulossa olevia kiertotalousaloitteita kevät-kesäkaudella 2023

- **Vihreät väittämät** (ympärisitöväittämien perustelemisesta) – lienee direktiivi, 22.3. (YM/OM)
- **Tavaroiden kestävä kuluttaminen** – edistetään korjaamista ja uudelleenkäyttöä (right-to-repair) 22.3. (OM)
- **(Tahattomien) mikromuovipäästöjen ehkäisytoimet 17.5.**
 - päästöihin puututtaneen tuotemerkintöjen, standardien ja sertifikaattien sekä mahdollisesti lainsäädännön keinoin
 - Pahikset: muovipelletit (päästöt kuljestyksen aikana) tekstiilit (**synteettisistä tekstiileistä pesun aikana irtoavat mikromuovit**), renkaat (kulumisen yhteydessä aiheutuvat mikromuovipäästöt vesistöihin huleveden mukana)
- **Jätedirektiivin muutos 7.6.**
 - **Tekstiilijätteen kestävä jätehuolto**
 - sisältänee erilliskeräysvelvoitteet uudelleenkäyttöä ja kierrätystä varten. Lajitteluvollisuudet erillikerätylle tekstiilille ja tekstiilijätteelle, laajennetun tuottajavastuun jossain muodossa ...
 - **Elintarvikejätteen vähentämistavoitteet**

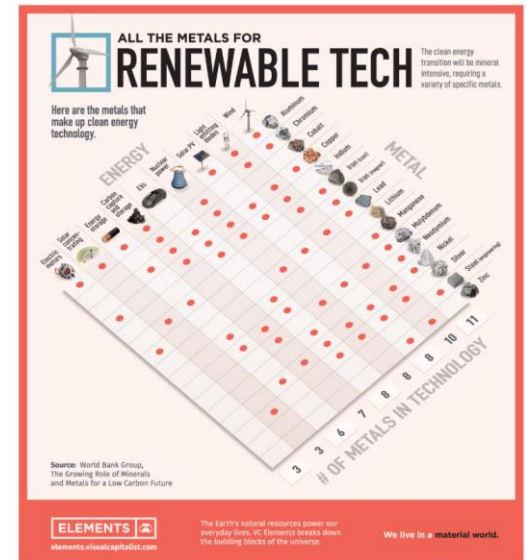

Esimerkki kestävyysshaasteesta

Vihreä siirtymä lisää huolestuttavasti luonnonvarojen käyttöä – sekä mineraalien että biomassan.

- EU:n ja Suomen hiilineutraalisuustavoitteet perustuvat ennen kaikkea uusiutuviin energiamuotoihin ja liikenteen sähköistämiseen. Nämä tavoitteet nojaavat vahvasti useiden eri metallien ja myös biomassojen kasvavaan käyttöön.
- Ilmastotoimien myötä metallien, kuten kuparin, nikkelin, litiumin ja harvinaisten maametallien tarpeen on ennustettu kasvavan monikymmenkertaiseksi vuoteen 2040 mennessä.
- Suomen vähähiilisyystiekarttoihin ja EU:n ilmastotoimiin kuuluu myös fossiilisten raaka-aineiden korvaamista uusiutuvilla. Skenaarioista kunnianhimoisimmat tarkoittaisivat biomassojen, etenkin puuraaka-aineen tarpeen kasvamista jopa yli kaksinkertaiseksi nykyisestä.
- Kuitenkin olemme jo nyt keskellä kuudetta massasukupuuttoaaltoa. IPBES-IPCC-raportti osoittaa maa- ja meriekosysteemien suojele/ennallistamistarpeen olevan jo 30-50 %, jos haluamme turvata tulevaisuuden ekosysteemipalvelut ja ilmastonmuutokseen sopeutumisen.
- Luonnonvarojen kulutusta on vähennettävä merkittävästi. Hallitsematon vihreä siirtymä saattaa kuitenkin vaikuttaa päinvastoin.

IPBES-IPCC CO-SPONSORED WORKSHOP

BIODIVERSITY AND CLIMATE CHANGE

WORKSHOP REPORT

ipcc
INTERGOVERNMENTAL PANEL ON
climate change

ipbes
UN
IPBES
Intergovernmental Science-on-Biodiversity and Ecosystem Services Assessment

KIITOS!

Anna-Maija Pajukallio

KIITOS KALVOAVUSTA: Harri Hakaste, Johanna Korpi, Kirsi Martinkauppi, Tanja Suni ja materiaalikierrot-yksikön kollegat

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Aleksanterinkatu 7, Helsinki | PL 35, FI-00023 Valtioneuvosto | ym.fi

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the
Environment

